

Als het anders gaat dan verwacht

**Beëindigen van de zwangerschap
met medicijnen**

Naar het ziekenhuis? Lees eerst de informatie op www.asz.nl/brmo.

informatie

Albert
Schweitzer
ziekenhuis

Inleiding

Tijdens het gesprek met uw gynaecoloog heeft u gehoord dat uw baby niet meer leeft of dat de zwangerschap om medische redenen afgebroken moet worden.

In deze folder leest u meer over de komende tijd. U leest misschien ook informatie die uw gynaecoloog nog niet met u heeft besproken, zoals eventuele wensen die u heeft na de bevalling. Wilt u uw baby bijvoorbeeld een naam geven? Wilt u foto's van uw baby? Wilt u uw baby begraven of cremen? Tijdens de opname bij Rhena zal de verpleegkundige, eventueel samen met de verloskundig zorgverlener, u voorlichting geven over de onderwerpen die nog niet eerder met u en uw partner besproken zijn.

De medicijnen

Omdat de bevalling niet spontaan begint, moeten er medicijnen gegeven worden, waardoor uw baarmoeder gaat samentrekken en de bevalling opgewekt kan worden. De medicijnen kunnen in tabletvorm of via een infuus worden gegeven. Uw gynaecoloog bepaalt welke medicijnen bij u gebruikt gaan worden. De keuze voor een bepaald medicijn is afhankelijk van verschillende factoren, zoals uw eventuele ziektegeschiedenis en de zwangerschapsduur.

Kiest uw gynaecoloog voor tabletten, dan krijgt u op de polikliniek één tablet Mifepriston (Mifegyne®) die u op het afgesproken tijdstip moet innemen. Dit tijdstip valt 36 tot 48 uur voor uw opname bij Rhena. Leest u voor het gebruik ook de informatie die u bij de tablet heeft gekregen. Tijdens uw opname krijgt u iedere drie uur Misoprostol (Cytotec®), maximaal vijf keer, in de vorm van een vaginale tablet.

Kiest uw gynaecoloog voor een infuus, dan krijgt u het medicijn Sulproston (Nalador®) of Oxytocine (Syntocinon®) via een infuuspomp.

De opname

U wordt om 09.00 uur verwacht bij Rhena.

Er is een suite voor u gereed gemaakt. We rekenen erop dat uw partner bij u blijft tijdens de opname en bij u op de suite slaapt. Deze suite is ook de suite waar de geboorte plaats zal vinden.

Bij Rhena verblijven ook moeders met gezonde baby's. Hoewel de verpleegkundigen hun uiterste best zullen doen om u daar zo min mogelijk mee te confronteren, zult u soms toch baby's horen huilen. Onze excuses hiervoor.

De verpleegkundige die met u het opnamegesprek voert, is door uw gynaecoloog op de hoogte gebracht van uw situatie. Tijdens dit opnamegesprek wordt onder andere naar uw gezondheid gevraagd. Ook wordt gevraagd of u al een beslissing heeft genomen over de manier waarop u van uw baby afscheid wilt nemen.

Tijdens iedere verpleegdienst zorgt één verpleegkundige voor u en uw partner. De medische begeleiding krijgt u van de verloskundig zorgverlener. U ziet niet altijd uw gynaecoloog met wie u op de polikliniek het eerste gesprek had.

Na het opnamegesprek wordt begonnen met de voor u afgesproken medicijnen. Als bij u gekozen is voor vaginale tabletten, worden deze ingebracht door de verloskundig zorgverlener. Als u medicijnen via een infuus krijgt, dan wordt dit infuus ingebracht door een verpleegkundige.

Duur van de opname

Hoelang u bij Rhena moet blijven is vooraf niet te zeggen. Dit is afhankelijk van de werking van het medicijn waarmee de bevalling opgewekt wordt en het verloop van de bevalling. Deze werking is voor iedere vrouw, voor iedere zwangerschap anders.

U moet er rekening mee houden dat de opname één tot drie dagen kan duren.

Bloedonderzoek

Tijdens de opnamedag wordt soms bloed bij u afgenomen. Dit bloed wordt onderzocht op eventueel doorgemaakte infectieziekten, stoornissen in lever- en nierfuncties, eventueel uw bloedgroep en rhesusfactor en een algemeen bloedbeeld. De uitslagen van de infectieziekten zijn nog niet bekend tijdens uw opname. Als deze afwijkend zijn hoort u dit tijdens uw nagesprek met uw gynaecoloog, ongeveer twee weken na uw ontslag bij Rhena.

Pijnstilling

De samentrekkingen van de baarmoeder, de weeën, kunnen vrij pijnlijk zijn. Als u wilt, kunt u hiervoor een injectie met een sterke pijnstiller krijgen.

Ook is het mogelijk om pijnstilling te krijgen via een ruggenprik. Dit wordt gedaan door een anesthesioloog op de operatieafdeling. Bij de ruggenprik wordt het gedeelte van uw lichaam onder de insteekplaats verdoofd. U kunt nog wel bewegen, maar u voelt uw benen niet meer of bijna niet meer. Hierdoor kunt u niet meer uit bed. Ook voelt u niet meer of u moet plassen. Daarom moet er een katheter in uw blaas worden ingebracht, zodat de urine kan aflopen.

De bevalling

Na de bevalling is er een kans dat de placenta niet uit zichzelf loslaat. De placenta moet dan op de operatiekamer verwijderd worden. U moet dan onder narcose. Daarom mag u van af het moment dat u weeën heeft niet meer eten of drinken, alleen een slokje water nemen. Dit om de kans op complicaties tijdens een eventuele narcose te vermijden.

Hoeveel ontsluiting voldoende is voor de bevalling hangt af van de zwangerschapsduur en de grootte van uw baby. Het is moeilijk om vooraf aan te geven hoeveel centimeter ontsluiting bij u voldoende is.

Op een zeker moment zullen de vliezen breken en loopt het vruchtwater af. Normaal is dit vruchtwater kleurloos, maar nu kan dit bloederig, bruin of groen zijn. Na het breken van de vliezen kan de bevalling doorzetten. U krijgt dan een drukkend gevoel in uw onderbuik, alsof u naar het toilet moet. De verloskundig zorgverlener zal met een inwendig onderzoek beoordelen of de ontsluiting voldoende is. Als dit zo is, kunt u gaan persen.

Het is ook mogelijk dat de bevalling zeer snel en onverwacht verloopt. Dan is de verloskundig zorgverlener niet altijd op tijd aanwezig en begeleidt de verpleegkundige u tijdens de bevalling. Als uw baby geboren is, kunt u het meteen bij u krijgen. Als u hier tegenop ziet en liever even wacht, respecteren wij uiteraard uw wens.

Na de bevalling

De ervaring leert dat het voor de rouwverwerking belangrijk is dat u uw baby wel ziet. Hoe uw baby er uit zal zien is afhankelijk van de zwangerschapsduur, een eventueel zichtbare afwijking en hoelang uw baby al niet meer in leven is.

U kunt uw baby vasthouden. Wel zullen de verloskundig zorgverlener en de verpleegkundige uw baby na willen kijken en wegen. Na de geboorte van uw baby moet ook nog de placenta volgen. Deze komt niet altijd vanzelf. Soms is het nodig dat deze door de gynaecoloog verwijderd wordt. Dit gebeurt, onder een lichte narcose, op de operatiekamer. Uw partner kan daar niet bij aanwezig zijn.

Als u een rhesus-negatieve bloedgroep heeft, krijgt u na de bevalling een injectie met anti-D ter voorkoming van antistoffen in uw bloed. Hiervoor is het niet noodzakelijk dat de bloedgroep van uw baby bekend is.

Uw baby

De verpleegkundigen en de verloskundig zorgverlener, die u begeleiden tijdens de opname, kunnen u meer vertellen over de grootte en het uiterlijk van uw baby.

Als de zwangerschap afgebroken wordt, terwijl uw baby nog leeft, zorgen de weeën opwekkende medicijnen voor zuurstoftekort bij uw baby. Daardoor glijdt uw baby als het ware weg en overlijdt. Het zenuwstelsel is nog onvoldoende ontwikkeld, zodat uw baby geen last heeft van de weeën.

U kunt uw baby een aantal uren vasthouden en bij u houden. De verpleegkundige maakt foto's met uw eigen fototoestel en maakt als het mogelijk is een afdruk van een handje en/of voetje van uw baby met een stempelkussen.

Er worden altijd foto's gemaakt met een fototoestel van Rhena. Deze foto's zijn voor u. Als u hier geen prijs op stelt of misschien emotioneel niet in staat bent deze foto's mee naar huis te nemen, worden ze bewaard in uw medisch dossier van de polikliniek Gynaecologie. Hier kunt u altijd achteraf de foto's opvragen.

U kunt kleertjes meenemen om aan te trekken. Als uw baby erg klein is, zijn daar geen kleertjes voor en is een kleine omslagdoek een mooi alternatief.

Bij Rhena is een kledingsetje (heel kleine maat) te koop. Er zijn altijd gratis patchwork omslagdoeken te krijgen, die u samen met uw partner uit mag zoeken.

Een kleine baby wordt in een houten kistje gelegd, een grotere baby gaat in een wiegje. Natuurlijk is het mogelijk om een knuffeltje in het wiegje of kistje te doen. Realiseert u zich wel dat bij een zwangerschap van bijvoorbeeld 20 weken uw baby en dus ook het kistje niet zo groot is.

U kunt uw familie op de hoogte brengen en hen uitnodigen afscheid te nemen van uw baby. Of het verstandig is om eventuele andere kinderen uit uw gezin op dit moment in contact te brengen met uw verdriet en de overleden baby is erg afhankelijk van de situatie.

De verpleegkundigen van Rhena geven u graag adviezen over het nemen van deze beslissing.

Uw baby kan een aantal uren op uw kamer blijven. Bij Rhena zijn coldpacks aanwezig waarmee uw baby gekoeld kan worden. Deze wijze van koelen is niet voldoende voor langere tijd. Op een gegeven moment is het noodzakelijk dat uw baby naar het mortuarium wordt gebracht. U kunt met uw partner en de verpleegkundige afspreken wanneer uw baby weer bij u op de kamer komt.

Afhankelijk van de onderzoeken die bij uw baby worden gedaan, is het soms niet meer mogelijk uw baby naderhand nog te zien. Welke onderzoeken er zijn staat in het hoofdstukje 'Onderzoek'. U kunt uw baby een naam geven en laten bijschrijven in uw trouwboekje.

Aangifte

Als de zwangerschapsduur 24 weken of meer is, dan moet de geboorte worden aangegeven bij de Burgerlijke Stand in Dordrecht. Dit kan de begrafenisondernemer voor u doen, maar u mag het ook zelf doen.

Als u niet getrouwd bent en uw baby de achternaam van de vader wilt geven, moet er vóór de geboorte een 'acte van erkenning van de ongeboren vrucht' worden opgemaakt bij de Burgerlijke Stand van uw woonplaats. Hierbij moeten beide aanstaande ouders aanwezig zijn. Dit kan niet achteraf!

Onderzoek

Afhankelijk van de zwangerschapsduur en eventueel zichtbare afwijkingen bij uw baby heeft uw gynaecoloog op de polikliniek met u gesproken over onderzoek bij uw baby.

Er zijn verschillende mogelijkheden om uw baby te onderzoeken. Welke manier de voorkeur heeft, is met u op de polikliniek besproken of zal tijdens de opname met u besproken worden.

Obductie

Obductie kan meer informatie geven over de mogelijke afwijkingen van de inwendige organen van uw baby. Deze informatie kan belangrijk zijn voor het inschatten van het herhalingsrisico bij een eventuele volgende zwangerschap.

Tijdens de obductie worden door de patholoog enige stukjes weefsel uit verschillende organen verwijderd. Mocht het nodig zijn om één of meerdere organen in zijn geheel te verwijderen dan zal dit alleen plaatsvinden na uw uitdrukkelijke toestemming.

Als tijdens de obductie de schedel van uw baby wordt geopend, is het niet mogelijk om uw baby hierna nog te zien. Dit is ook het geval bij een zwangerschapsduur van minder dan 24 weken.

Na de obductie kan uw baby begraven of gecremeerd worden.

Huidbiopsie

Om te weten of er sprake is van een genetische afwijking, kan er weefsel opgestuurd worden naar het Erasmus Medisch Centrum in Rotterdam. Hiervoor wordt een stukje huid van de oksel of rug van uw baby verwijderd door een verloskundig zorgverlener. Dit stukje huid wordt dan opgestuurd.

Crematie of begrafenis

U kunt uw verlies waarschijnlijk beter verwerken als u afscheid van uw baby genomen heeft op een manier zoals u denkt dat het goed is. Er zijn verschillende manieren om een begrafenis of crematie te verzorgen of te laten verzorgen. Afhankelijk van de zwangerschapsduur zijn er de volgende mogelijkheden:

- U laat de crematie of begrafenis verzorgen door het ziekenhuis.
- U verzorgt de uitvaart zelf.
- U begraaft uw baby zelf.
- U laat de uitvaart verzorgen door een begrafenisondernemer.

U kunt voor de opname informatie vragen bij een uitvaartverzorger en daar eventueel afspraken mee maken over uw wensen, maar u kunt ook beslissen om dit uit te stellen tot na de geboorte. De verpleegkundige kan, als u dit wilt, ook adressen geven van uitvaartverzorgers. Als contact opnemen met de uitvaartverzorger voor u erg moeilijk is, kunt u dit in overleg met de verpleegkundige ook door hem/haar laten verzorgen.

Bij een zwangerschapsduur van minder dan 24 weken

- **Crematie of begrafenis verzorgd door het ziekenhuis**
De crematie of begrafenis vindt plaats op de Essenhof in Dordrecht. U kunt hier niet bij aanwezig zijn. Bij een crematie wordt de as verstrooid. Bij een begrafenis wordt uw baby anoniem begraven. Het is niet mogelijk dit graf te bezoeken of een aandenken op het graf te plaatsen.

Van tevoren is niet bekend wanneer de begrafenis of crematie zal plaatsvinden. Dit kan soms langere tijd na de geboorte zijn. Het ziekenhuis ontvangt altijd bericht van het begraven of cremeren. Dit bericht wordt bijgevoegd in uw dossier van de gynaecoloog. Eventueel kunt u hier een afschrift van krijgen.

Als er bij uw baby obductie wordt gedaan wordt het afhankelijk van uw keuze op deze manier begraven of gecremeerd.

Aan deze vorm van begraven of cremieren zijn voor u geen kosten verbonden.

- **U verzorgt de uitvaart zelf**

Bij een zwangerschapsduur van minder dan 24 weken bestaat in Dordrecht de mogelijkheid om de begrafenis of crematie rechtstreeks met de beheerder van de begraafplaats te regelen. U zorgt dan zelf voor het vervoer van uw baby. U kunt wel bij de begrafenis aanwezig zijn. Uw baby komt in een graf dat u kunt bezoeken en waarop u eventueel een aandenken kunt plaatsen. Bij een crematie kunt u zelf de bestemming voor de as kiezen.

De kosten hiervoor zijn voor uw eigen rekening. Als u zelf een uitvaartverzekering heeft kunt u in de polis nakijken of deze (een gedeelte van) de kosten vergoedt.

- **U begraaft uw baby zelf**

Bij een zwangerschapsduur van minder dan 24 weken mag u uw baby ook zelf begraven. Dit kan bijvoorbeeld in uw tuin, in een park of een bos. Bedenk dat als u ooit gaat verhuizen u uw baby niet mee kan nemen. Buiten de tuin bent u gebonden aan de plaatselijke verordeningen. Deze verschillen per gemeente. U neemt uw baby dan zelf mee naar huis. U kunt zelf een mandje of kistje daarvoor maken of aanschaffen, of gebruik maken van een kistje van Rhena.

Wij raden u aan om thuis met koelelementen of coldpacks uw baby te koelen tot u uw baby gaat begraven.

Bij een zwangerschapsduur van meer dan 24 weken

- **De uitvaart verzorgt door een begrafenisondernemer**

Als u de begrafenis of crematie wilt laten verzorgen door een begrafenisondernemer, moet u daar zelf contact mee opnemen. Dit kan natuurlijk ook na de geboorte, vanuit het ziekenhuis.

Als u zelf geen voorkeur heeft, kunt u van de verpleegkundige het telefoonnummer van een begrafenisondernemer krijgen. Deze bezoekt u dan bij Rhena.

De kosten hiervan verschillen per begrafenisondernemer en zijn ook afhankelijk van uw wensen rondom de uitvaart. Als u zelf een uitvaartverzekering heeft kunt u in de polis nakijken of deze (een gedeelte van) de kosten vergoedt.

Bij een zwangerschap van meer dan 24 weken is dit de enige mogelijkheid.

Als u de begrafenis of crematie van uw baby via een uitvaartverzorger laat regelen, spreekt deze met u af wanneer en op welke wijze uw baby vanuit het ziekenhuis naar uw huis of uitvaartcentrum wordt gebracht. Het is niet mogelijk uw baby tot aan de begrafenis in het mortuarium van het ziekenhuis te laten. Als u zelf de begrafenis of crematie regelt, moet u uw baby mee naar huis nemen als u zelf ook naar huis gaat.

Als u kaartjes wilt versturen om de geboorte en het overlijden van uw baby kenbaar te maken, dan heeft de uitvaartverzorger voorbeelden van kaartjes. U kunt natuurlijk ook het kaartje dat u misschien al had uitgezocht gebruiken of zelf iets maken.

Ontzwanteren

Afhankelijk van de zwangerschapsduur kan de melkproductie in uw borsten al op gang komen. Dit zal vooral zo zijn als u 20 weken of verder in de zwangerschap was. U krijgt dan tijdens uw opname bij Rhena medicijnen die de stuwings tegengaan.

U kunt een elastische, strakke beha dragen en eventueel koude kompressen op uw borsten leggen.

Zoals na elke bevalling heeft u ook vaginaal bloedverlies. Dit moet na enkele dagen minder zijn dan een normale menstruatie. Als er langdurig, langer dan 3 weken, of plotseling hevig bloedverlies optreedt, neemt u dan contact op met de polikliniek Gynaecologie

Dit adviseren wij ook bij onaangenaam ruikende afscheiding en/of verhoogde temperatuur. Deze verschijnselen kunnen wijzen op een infectie of dat er nog een stukje van de placenta in de baarmoeder is achtergebleven.

Ontslag uit het ziekenhuis

Afhankelijk van het verloop van de bevalling, de hoeveelheid bloedverlies en uw lichamelijke gesteldheid kunt u weer naar huis. Er wordt met u een afspraak gemaakt voor een nagesprek met uw gynaecoloog. Tijdens dit gesprek heeft u de gelegenheid om nog eens te praten over de opname. De uitslagen van eventuele onderzoeken worden besproken, evenals de mogelijke gevolgen bij een zwangerschap in de toekomst.

Er wordt ook met u een afspraak gemaakt voor een telefonisch nagesprek met de verpleegkundige die u tijdens de opname of de geboorte begeleid heeft.

Als u dat wenst, krijgt u ook een afspraak mee voor een gesprek met de psychosociaal verpleegkundige op de polikliniek Gynaecologie.

Als u in uw zwangerschap begeleid werd door een verloskundige wordt deze door de verpleegkundige op de hoogte gebracht van uw thuiskomst.

Bij een zwangerschapsduur van meer dan 24 weken kunt u ook gebruik maken van hulp van het kraamcentrum. De verpleegkundige belt dan het kraamcentrum waar u ingeschreven staat en bespreekt de bijzonderheden en uw wensen omtrent de kraamzorg.

‘Vlinderland’

Wij beseffen dat het voor u erg moeilijk kan zijn om na uw opname bij Rhena door het ziekenhuis te lopen met herinneringen die daaraan verbonden zijn. Ook het thuiskomen met ‘lege handen’ is pijnlijk.

Tijdens uw opname bij Rhena willen wij u de mogelijkheid geven om deze moeilijke periode vorm te geven. U krijgt een houten vlinder.

Als u dat wilt kunt u de naam van uw baby en de geboortedatum en wat voor u van belang is, op de vlinder schrijven.

Bij ontslag uit het ziekenhuis gaat u samen met de verpleegkundige uw vlinder plaatsen op het wandschilderij ‘Vlinderland’ in het Stiltecentrum van ons ziekenhuis.

Als u er behoefte aan heeft kunt u het Stiltecentrum bezoeken om zo nog even stil te staan bij de geboorte van uw baby.

Na een bepaalde tijd wordt u uitgenodigd voor een herdenkingsbijeenkomst in ons Stiltecentrum, waarbij ongeveer vijf ouderparen aanwezig zullen zijn.

Tijdens deze bijeenkomst worden er gedichten voorgelezen en zal er een kaars voor uw baby gebrand worden. Deze kaars kunt u na afloop samen met de vlinder mee naar huis nemen.

U heeft op deze manier ook de gelegenheid om over de achterliggende periode na te praten.

Wij hopen op deze manier uw ziekenhuisperiode zo optimaal mogelijk te kunnen afsluiten. Wij willen graag een dergelijk moment voor u creëren. Uiteraard is het geheel vrijblijvend of u op de herdenkingsbijeenkomst aanwezig wilt zijn.

Weer thuis

Thuiskomen is moeilijk. U zult steeds meer beginnen te beseffen dat u zonder uw baby verder moet. Er ligt een periode van verdriet en rouw voor u.

Waarschijnlijk zult u zich vaak afvragen “Waarom?” Een gedeelte van deze vraag wordt beantwoord met de bevindingen van een obductie. Maar het is ook mogelijk dat er vragen blijven waarop niemand u een antwoord kan geven.

Misschien kunt u samen met uw partner, familie en vrienden het verlies verwerken, maar als dit niet lukt kunt u hulp zoeken bij een deskundige. Mogelijk kan uw huisarts hier bij helpen.

Het is ook mogelijk om te praten met een geestelijk verzorger van het ziekenhuis. Deze kan u al bezoeken als u nog opgenomen bent. De verpleegkundige die u begeleidt kan deze voor u bellen.

Wij wensen u veel sterkte bij het verwerken van het verlies van uw baby.

Tot slot

Heeft u na het lezen van de folder nog vragen? Bel dan gerust tijdens kantooruren naar de polikliniek Gynaecologie , tel. (078) 654 64 46. We beantwoorden uw vragen graag.

Wilt u uw mening geven over deze folder? Dat kan hier: www.asz.nl/foldertest/

Albert Schweitzer ziekenhuis
maart 2017
pavo 0393